

FAGUTVIKLING

Praksisveiledere hadde positive erfaringer med veiledning i tospann

God praksisveiledning har mye å si for sykepleierstudenter. Et tiltak som er testet i Agder, gjorde at praksisveiledere følte seg mer motivert og bedre forberedt til rollen.

Ellen Dahl Gundersen

Førstelektor

Institutt for helse- og sykepleievitenskap, Universitetet i Agder

Therese Brastad Koch

Universitetslektor

Institutt for helse- og sykepleievitenskap, Universitetet i Agder

Tonje Hellum Foyen

Universitetslektor

Institutt for helse- og sykepleievitenskap, Universitetet i Agder

Åsne Knutson de Presno

Førstelektor og studieprogramleder

Bachelorprogrammet i sykepleie, Institutt for helse- og sykepleievitenskap, Universitetet i Agder

Sykepleien 2022;110(90117):e-90117

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2022.90117](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2022.90117)

Hovedbudskap

Artikkelen handler om praksisveilederes erfaringer med prosjektet Jobbvinner Agder, som løp fra 2017 til 2020. Målet med prosjektet var å tilrettelegge for at sykepleierstudenter i første studieår fikk gode praksiserfaringer fra kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner.

Et av innsatsområdene i Jobbvinner Agder var styrket praksisveiledning av studenter i tospann (1). Som et resultat av prosjektet ble praksismodellen Trippel P utviklet (2). Trippel P står for praksis i par, profesjonsrettet fordypning og pedagogisk veiledning. Et tiltak innenfor pedagogisk veiledning er VEI-tid, som retter seg mot praksisveiledere. VEI-tid står for veiledning, erfaringsdeling og informasjonsutveksling.

Praksisveiledere har en sentral rolle i utdanningen av sykepleiere i Norge. I bachelorutdanningen er det krav om 50 prosent veiledede praksisstudier (3). Dermed er det behov for kompetente praksisveiledere og tett samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og praksissteder. Praksisveiledning innvirker på studentenes tilfredshet og utviklingen av profesjonsidentitet (4, 5).

Studenter ønsker seg motiverte og forberedte praksisveiledere (6). Utdanningsinstitusjoner skal tilby veiledningspedagogikk (7), men ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester har begrensede ressurser til kompetanseutvikling (8).

«Praksisveiledning kan være en ensom oppgave»

Flertallet av praksisveilederne har lite eller ingen formell veiledningskompetanse (9). Praksisveiledning kan være en ensom oppgave (10). Støtte fra ledelsen og tilrettelegging for diskusjon og refleksjon kan motivere og utvikle veiledere (11, 12).

Mange praksisveiledere har solid realkompetanse i tradisjonell en-til-en-veiledning, men opplever at de er lite forberedt til andre former for veiledet praksis. For eksempel tospann (13), hvor én praksisveileder veileder to studenter (14). Studier viser at studenter (15) og praksisveiledere (16) har positive erfaringer med tospannpraksis, men at praksisveiledere har behov for opplæring og støtte i veilederrollen (16).

I artikkelen presenterer vi praksisveilederes erfaringer med VEI-tid som tiltak for å styrke praksisveiledning av sykepleierstudenter i tospann. Partene i prosjektet var KS, kommunene Arendal og Kristiansand, Norsk Sykepleierforbund (NSF) og Universitetet i Agder (UiA). Prosjektet ble gjennomført med aksjonsforskning.

Aksjonsforskning innebærer at forskeren er tett på virksomheten eller området det forskes på. En slik tilnærming egner seg når målet er å utvikle praksis sammen med praksisfeltets utøvere. I henhold til Malterud (17) består aksjonsforskning av sju steg på veien mot ønsket endring.

Tiltak, resultater og erfaringer evalueres og sammenstilles med eksisterende kunnskap (17). Prosjektet ble godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) og etisk komité ved Fakultet for helse- og idrettsvitenskap ved Universitet i Agder (UiA).

Totalt deltok 40 studenter, 11 praksisveiledere, 2 koordinerende praksisveiledere og 2 praksislærere. Alle samtykket skriftlig til deltakelse. Praksisveiledere og lærere ble rekruttert fra egen ledelse. Studenter ble rekruttert ved loddrekning ut ifra meldt interesse. Prosjektet ble gjennomført i to påfølgende praksisperioder på åtte uker, med ti studenter på hvert praksissted i hver praksisperiode (1).

Dette var forskningsaksjonens sju steg

- **Trinn 1:** Problemidentifisering. Kommunene manglet praksisveiledere, og få hadde formalkompetanse i veiledningspedagogikk.
- **Trinn 2 og 3:** Oppsummering av tidligere erfaringer og målsetting. Med utgangspunkt i en litteraturstudie om erfaringer med ulike modeller for veiledet praksis i sykepleierutdanningen valgte vi å konsentrere oss om styrket veilederoppfølging for studenter i tospann.
- **Trinn 4:** Planlegging og utvikling av tiltak. Vi utarbeidet et program for tre gruppesamlinger rettet mot praksisveiledere, koordinerende praksisveileder og lærer tilknyttet samme praksissted. Programmet inkluderte en temaplan med søkelys på veilederrollen og veiledningsmetoder. Praksislærer skulle lede samlingene.
- **Trinn 5 og 6:** Beskrivelse og innføring av tiltak. Første samling var et dagsseminar med innføring i veiledningspedagogikk før praksisoppstart. Lærer hadde også et forberedelsesmøte med praksisveilederne for å gjennomgå praksisopplegg og praksisdokumenter. Gruppesamling to og tre ble gjennomført på praksisstedet, i forkant av studentenes midt- og sluttvurdering. Samlingene startet med fagformidling ut ifra temaplanen, etterfulgt av en runde med erfaringsdeling og veiledning rundt aktuelle problemstillinger.
- **Trinn 7:** Reorientering av problemet. Underveis i prosjektet signaliserte praksisveilederne et ønske om mer tid til erfaringsdeling og behovsrettet veiledning. Vi forkastet temaplanen og forsterket dialogen gjennom etablering av VEI-tid (1, 2).

Metode

Våren 2019 samlet vi data gjennom deltakende observasjon i VEI-tid og fokusgruppeintervjuer med praksisveiledere. Vi laget en semistrukturert intervjuguide med spørsmål om erfaringer med praksisveiledning av tospann og deltakelse i VEI-tid. Tredjeforfatter var lærer i prosjektet og deltok ikke i datainnsamlingen. Hvert intervju varte rundt halvannen time. Datamaterialet ble transkribert og analysert tematisk med inspirasjon fra Braun og Clarke (18). Alle forfatterne deltok i analyseprosessen.

Resultater

Innledningsvis beskriver vi utvalget og hvordan praksisveilederne opplevde veiledning av tospann. Deretter presenterer vi deltakernes erfaringer med VEI-tid ut ifra to temaer: «Blir forberedt til veilederrollen» og «Får påfyll i faglig fellesskap».

10 av 11 praksisveiledere deltok i intervjuene. Alle var kvinner med en gjennomsnittsalder på 40 år og 2–32 års arbeidserfaring. Gjennomsnittet var 14 års arbeidserfaring. Alle hadde erfaring som praksisveileder, men ingen hadde formell veiledningskompetanse. Praksisveilederne opplevde det som positivt å veilede studenter i tospann, særlig å kunne utfordre studentene til å bli mer selvstendige.

«Jeg synes det har vært veldig givende. Jeg synes jeg har blitt mer klar over hvor raskt man kan gi dem litt utfordringer og være litt mer tilbakelent selv. Sammen er de to mye tryggere og tør mer. De kan lære mye av hverandre, og de finner ut av ting sammen på en helt annen måte.»

Praksisveilederne verdsatte faglige diskusjoner med studentparet: «Jeg synes det var veldig bra at vi kunne snakke sammen som gruppe etter at vi hadde gjort ting». Praksisveilederne erfarte at studentenes refleksjon økte ved åpne spørsmål.

Enkelte praksisveiledere opplevde å få mindre refleksjon med to studenter og kjente savn etter flere individuelle samtaler: «[...] tatt meg mer tid til å prate med en og en, og ikke la dem gå under ett, for de var egentlig veldig ulike, men så ble de på en måte én person fordi de var to som gikk sammen.» Noen syntes det var mer krevende å følge opp to studenter, men flertallet opplevde det som lettere å veilede i tospann.

«Blir forberedt til veilederrollen»

Praksisveilederne syntes det var positivt å møte lærer i forkant av praksis. På den måten kunne de få informasjon og etablere en relasjon. Dagsseminaret før praksisoppstart var lærerikt og en god forberedelse til praksisperioden. Praksisveilederne fikk nye verktøy til studentveiledningen. De fikk treffe andre praksisveiledere, og de følte seg verdsatt.

En fortalte: «Jeg har jo null erfaring med å være veileder fra før, og bare det å få noen pekepinner på hvordan man faktisk veileder dem, er jo utrolig nyttig. Så jeg satte veldig pris på den dagen.»

De forberedende tiltakene bidro til at praksisveilederne følte seg godt rustet og motivert for veilederrollen. En sa «jeg tror all klargjøringen fungerte så bra at da praksisperioden først begynte, så visste på en måte alle hvor de hadde sin plass.»

«Får påfyll i faglig fellesskap»

VEI-tid underveis i praksisperioden ga faglig påfyll og samhold med andre praksisveiledere: «andre tanker, positive innspill, mulighet til å sitte i et forum og kunne diskutere noen ting som en aldri har rom for ellers.»

Enkelte opplevde det utfordrende å delta: «Jeg synes det har vært vanskelig, for jeg føler jeg må bruke all min tid på avdelingen når jeg er der. Jeg liker egentlig ikke å sitte sånn her, for jeg synes dette er unødvendig, men det er jo meg.»

Praksisveilederne satte pris på tettere samarbeid med lærer: «Her så føler jeg kanskje at lærerne er interessert, ønsker å gjøre det beste for studentene, men i et samarbeid med oss. Det har jeg ikke følt på før.»

For flere ble det mer lystbetont å veilede studenter

I VEI-tid kunne praksisveilederne dele erfaringer og refleksjoner knyttet til utfordringer i veilederrollen: «Min refleksjon kommer jo frem, og noen hører. Noen har kanskje vært inn forbi det samme, eller du får tips til hvordan du skal håndtere situasjonen».

For flere ble det mer lystbetont å veilede studenter: «Jeg får energi av det. Jeg får nytt pågangsmot. Jeg får litt annen input om noen gir meg noen ideer til annet jeg kan gjøre, eller jeg får lov til å dele noe av det jeg har gjort og får litt anerkjennelse for det.»

Praksisveilederne mente deres deltakelse i VEI-tid innvirket på studentenes praksiserfaringer: «Jeg følte for min del at det påfyllet jeg fikk, og oppmerksomheten rettet mot de oppgavene som veileder [...], det tror jeg hadde noe å si i forhold til at de fikk en god opplevelse.»

Diskusjon

Hensikten med denne delen av Jobbvinnerprosjektet (1) var å få innsikt i praksisveilederes erfaringer med VEI-tid for å styrke praksisveiledning av sykepleierstudenter i tospann. Resultatene viste at de fleste praksisveilederne opplevde VEI-tid som verdifullt når det gjaldt å være forberedt og få påfyll i et faglig fellesskap.

VEI-tid kan ikke erstatte formell veiledningskompetanse

Både i forskrifter, fra sykepleierstudenter og fra fagorganisasjoner er det ytret ønske om at praksisveiledere har formell veiledningskompetanse (7, 9, 19). Samtidig har arbeidsgivere i begrenset grad tilrettelagt for slik videreutdanning, ifølge en rapport fra Norsk Sykepleierforbund (NSF) (9).

Selv om VEI-tid ikke kan erstatte formell veiledningskompetanse, viser resultatene fra prosjektet at praksisveilederne fikk faglig påfyll. Når kommunale helse- og omsorgstjenester har begrensede ressurser til kompetanseheving av ansatte (8), kan VEI-tid være et godt tilskudd til styrket praksisveiledning.

Tospannpraksis kan også bli en fallgruve

Tospannpraksis kan møte et økende behov for praksisplasser og mangel på praksisveiledere. Samtidig kan det bli en fallgruve å få flest mulig studenter ut i praksis dersom en ikke samtidig tilrettelegger for oppfølging av praksisveiledere.

Å veilede et tospann kan kreve en annen tilnærming enn å veilede én student (14). Derfor bør praksisveiledere få en innføring i veiledning i tospann (13). VEI-tid gir en ramme for oppfølging av praksisveiledere i forkant og underveis i praksisperioden som kan bidra til styrket kvalitet i studentveiledningen.

«Å tilrettelegge for refleksjon styrker veilederrollen.»

Studenter vil ha motiverte og forberedte praksisveiledere (6). For praksisveilederne i prosjektet var det også viktig å være motivert og forberedt, noe de opplevde å bli gjennom dagsseminaret før oppstart av praksis. VEI-tid ga i tillegg et faglig fellesskap som kan motvirke ensomhet i praksisveiledning (10). Erfaringsdeling og behovsrettet veiledning ble sett på som særlig verdifullt. Også andre studier (11, 12) viser at å tilrettelegge for refleksjon styrker veilederrollen. VEI-tid kan dermed utfylle formell veilederutdanning.

Konklusjon

Hensikten med denne delen av Jobbvinnerprosjektet var å få innsikt i praksisveilederes erfaringer med VEI-tid for å styrke praksisveiledning av sykepleierstudenter i tospann. Resultatene viser at VEI-tid styrket opplevelsen av å være forberedt samt kompetansen og fellesskapet i veilederrollen. Deltakernes positive erfaringer med VEI-tid støtter verdien av å utvikle tiltak med en aksjonsforskningsorientert tilnærming, i tett samarbeid med praksisfeltets utøvere.

«VEI-tid er en klok investering for arbeidsgivere.»

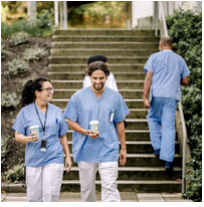
Ettersom vi vet at studenter ønsker motiverte og forberedte praksisveiledere, og at praksiserfaringer i stor grad styrer hvor sykepleierstudenter ønsker å søke jobb som ferdig utdannet, mener vi VEI-tid er en klok investering for arbeidsgivere. Selv om dette prosjektet omhandler erfaringer fra veiledning av studenter i tospann, tror vi VEI-tid også kan være verdifullt ved andre modeller for veiledet studentpraksis.

Forfatterne oppgir ingen interessekonflikter.

Referanser

1. Gundersen ED. Sluttrapport JOBBVINNER AGDER. Tilrettelegge for gode praksiserfaringer i kommunehelsetjenesten for første års sykepleierstudenter. Oslo: KS; 2021. Tilgjengelig fra: <https://www.ks.no/globalassets/jobbvinner/rapporter/Sluttrapport-Jobbvinner-Agder-2017-2020.pdf> (nedlastet 07.09.2022).
2. Gundersen ED, Sandland AM, Grythe B. Tilrettelegge for en trygg start og utfordringer gjennom hele praksisperioden. Veileder for bruk i studentpraksis. Jobbvinner. Agder: KS, Norsk Sykepleierforbund, Helsedirektoratet, Delta, Fagforbundet; 2022. Tilgjengelig fra: <https://www.ks.no/globalassets/jobbvinner/211203-1-Veileder-Student-i-praksis-FINAL4.pdf> (nedlastet 05.09.2022).
3. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/35/EF av 7. september 2005 om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. 2011/EØS/71/94. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/static/NLX3/32005I0036.pdf> (nedlastet 14.09.2022).
4. Vabo G, Slettebø Å, Fossum M. Nursing students' professional identity development: an integrative review. Nordic Journal of Nursing Research. 2021;42(2): 62–75. DOI: [10.1177/20571585211029857](https://doi.org/10.1177/20571585211029857)
5. Andreasen EM, Høigaard R, Haraldstad K. Sykepleiestudentenes kliniske praksis – om klinisk læringsmiljø og studenttilfredshet. Nordisk tidsskrift for helseforskning. 2020;16(2). DOI: [10.7557/14.5414](https://doi.org/10.7557/14.5414)
6. Ekman S, Fladeby N, Jansson I, Hardeland C, Leonardsen A-C. Hvordan kan sykepleiestudenter få det bedre når de er i praksis. Sykepleien. 2019;107 (74902): e-74902. DOI: [10.4220/Sykepleiens.2019.74902](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2019.74902)
7. Forskrift 15. mars 2019 nr. 412 om nasjonal retningslinje for sykepleierutdanning. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-03-15-412> (nedlastet 06.09.2022).
8. Bing-Jonsson PC, Foss C, Bjørk IT. The competence gap in community care: imbalance between expected and actual nursing staff competence. Nordic Journal of Nursing Research. 2015;36(1): 27–37. DOI: [10.1177/0107408315601814](https://doi.org/10.1177/0107408315601814)
9. Norsk Sykepleierforbund. Stor vilje – lite ressurser. En kartlegging av rammebetingelser for veiledning av sykepleierstudenter i kommunehelsetjenesten. Oslo: NSF; 2018.

10. Trede F, Sutton K, Bernoth M. Conceptualisations and perceptions of the nurse preceptor's role: a scoping review. *Nurse Educ Today*. 2016;36:268–74. DOI: [10.1016/j.nedt.2015.07.032](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.07.032)
11. Nordhagen SS, Engelién RI, Arvidsson B. Mellom idealer og realiteter. Integrering av gruppeveiledningsmodellen SVIP i sykehjem. *Nordisk Sykeplejeforskning*. 2013;3(2): 130–8. DOI: [10.18261/ISSN1892-2686-2013-02-06](https://doi.org/10.18261/ISSN1892-2686-2013-02-06)
12. Nyhagen R, Sjöberg M, Austenå M, Sørensen AL, Høybakk J, Heggdal K. Small organisational adjustments can lead to better supervision of clinical practice in intensive care units. *Sykepleien Forskning*. 2019;14 (74893): e-74893. DOI: [10.4220/Sykepleienf.2019.74893en](https://doi.org/10.4220/Sykepleienf.2019.74893en)
13. Dyar A, Stenfors T, Lachmann H, Kiessling A. What about the supervisor? Clinical supervisors' role in student nurses' peer learning: a phenomenographic study. *Med Educ*. 2021;55(6): 713–23. DOI: [10.1111/medu.14436](https://doi.org/10.1111/medu.14436)
14. Stone R, Cooper S, Cant R. The value of peer learning in undergraduate nursing education: a systematic review. *ISRN Nurs*. 2013;2013:930901. DOI: [10.1155/2013/930901](https://doi.org/10.1155/2013/930901)
15. Abdullah KL, Chan CM. A systematic review of qualitative studies exploring peer learning experiences of undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today*. 2018;71:185–92. DOI: [10.1016/j.nedt.2018.09.018](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.09.018)
16. Nygren F, Carlson E. Preceptors' conceptions of a peer learning model: a phenomenographic study. *Nurse Educ Today*. 2017;49:12–6. DOI: [10.1016/j.nedt.2016.10.015](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.10.015)
17. Malterud K. *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget; 2017.
18. Braun V, Clarke V, Hayfield N, Terry G. Thematic Analysis. I: Liamputtong L, red. *Handbook of research methods in health social sciences*. Singapore: Springer; 2019. s. 843–60.
19. Dolonen KA, Bergsagel I. Nye retningslinjer stiller strengere krav til praksisveileders kompetanse. *Sykepleien*. 23.04.2018. Tilgjengelig fra: <https://sykepleien.no/2018/04/nye-retningslinjer-stiller-strengere-krav-til-praksisveileders-kompetanse> (nedlastet 06.09.2022).

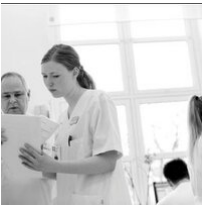

Studenter i Norge lærer om sykepleiefaget i et internasjonalt perspektiv

LES OGSÅ

Koordinerende praksisveileder på sykehus gir mer fornøyde studenter

LES OGSÅ

Sykepleierstudenters erfaringer med praksisstudier organisert som studenttett post

LÆRER SAMMEN: Tospann betyr at to studenter får veiledning av én praksisveileder.

Illustrasjonsfoto: Mostphotos